

RAAHEN SEMINAARIN JA RAAHEN TIETOKONEALAN OPPILAITOKSEN HISTORIAA

KOONNUT TIMO PIESKÄ

SEMINAARI JA TIETOTEKU

Tämä alue on yksi kahdeksasta Raahen ”valtakunnallisesti merkittävästä rakennetusta kulttuuriympäristöstä - RKY” (Museovirasto laatima inventointi ja valtioneuvoston päätös alkaen 1.1.2010 - tarkennettu päätös tuli voimaan 1.4.2018)

SEMINAARI

TAUSTAA

- Oolannin sota / Raahen toukokuu 1854
- Kveekarien lahjoitus - tie Pitkänkarin rannalle (Ilolinnan tie)

- koululaitoksen kehitys alkoi Suomessa 1860 -luvulla
- Uno Cygnaeus (1810-1888), Suomen kansakoulun isä
- Jyväskylän seminaari 1863 (ensimmäinen Suomessa)
- kansakouluasetus 1866
- ensimmäiset ruotsinkieliset seminaarit Tammissaaren naisseminaariseminaari 1871 ja Uusikaarlepyyn miesseminaari 1873
- haluttiin laajentaa opettajakoulutusta - myös Raahen havitteli seminaarilaitosta ja lupautui antamaan maapohjan sekä 100 000 markkaa yksiosastoista ja 250 000 markkaa kaksiosastoista seminaaria varten
- vastustusta oli kaupungissa - kustannusten lisäksi suomenkielinen koulutus ei kaikkia miellyttänyt
- suomenkielinen kaksoisseminaari perustettiin 1880 Sortavalaan

- 1890 -luvulla tuli esille tarve uusista seminaareista; tarjouksia tuli useilta paikkakunnilta: Tampere, Tyrvää, Uusikaupunki, Pori, Rauma, Iisalmi, Hämeenlinna, Raahen
- osa raahelaisista piti väheksyttävänä yhdistelmänä suomenkielistä naisseminaaria - olihan Raahen perustettu arvostettu ruotsinkielinen Raahen Porvari- ja Kauppakoulu 1882
- uuden opettajakoulutuksen puolestapuhujia löytyi Raahen kaupungin korkeimmalta taholta, kun pormestari Albert Luoma oli hankkeen innokas puuhamies
- huhtikuun 29. päivänä 1896 annettiin asetus, jolla perustettiin Raahen naisseminaari ja Raumalle miesseminaari

SEMINAARI KÄYNNISTYY

- Raahen seminaari aloitti 22.8.1896 johtajanaan Kosti Raitio, joka tuli Jyväskylän seminaarista
- opetustilat vuokrattiin Frans Lindbergin talosta (nyk. Rantakadun/Koulukadun risteyksessä - seitsemän huonetta, keittiö, ulkokuone ja piharakennus) sekä G. Malmströmin huoneisto (nyk. Kirkkokadun/Koulukadun risteyksessä)

- seminaarin rakennuspaikkaa selviteltiin - esille nousivat Porvari- ja Kauppakoulun läheisyys ja Pitkänkarin alue, joka sitten valittiinkin
- tämä aiheutti valituskierroksen, joka jatkui senaattiin saakka kuvernöörin hylättyä lääniin tehdyn valituksen
- tämän johdosta kaupungin valtuusmiehet lähestyivät keisaria (seuraavassa otteita):
  - *"SUURIVALTAISIN, KAIKKEIN ARMOLLISIN KEISARI JA SUURIRUHTINAS ....*
  - *päätös maan luovuttamisesta tšekäläiselle seminaarille 29.12.1896 ja valtuusmiehet haluavat esiintuoda seuraavaa...*
  - *Anon, että herrain F. ja A. Grönroosin sekä A. Tennanderin valitus aiheettomana hylätään.*
  - *Raahessa 11. syyskuuta 1897*
  - *Suurivaltainen, kaikkein armollisin keisari ja suuriruhtinas, teidän keisarillisen majesteettinne nöyrimmät ja uskollisimmat alamaiset Raahen kaupungin valtuusmiehet, heidän puolestaan H.A. Ingman, valtuusmiesten nyk. puheenjohtaja.*
- huom: vastine valitukseen tehtiin syksyllä 1897 ja rakennukset olivat käytössä jo syksyllä 1898
- seminaari aloitti syksyllä 1898 Pitkänkarin alueelle rakennetuissa tiloissa
- aluksi seminaarilaisiin vuokralaisina suhtauduttiin hieman epäillen: "pitääkö meidän ottaa seminaarilaisia, kun olemme tottuneet ihmisen lapsiin..."
- Raahessa totuttiin kuitenkin pian seminaarin väkeen ja tutuksi tulivat merkitystä ja arvostustakin kuvaavat sanonnat: "raahelainen elää pottumaasta, lehmästä ja seminaarilaisesta" tai "Raahessa semiskat ja lehmät kulkevat keskellä katua"
- sodan aikana Raahen seminaariin siirtyi Sortavalan seminaarin naisopiskelijoita
- sodan aikana Raahen seminaarin tilat varattiin sotasairaalan käyttöön
- heimopataljoonan kokoaminen toteutettiin Raahessa ja osin myös seminaarin alueella (noin 700 heimosotilasta lähti junakuljetuksessa Raahen asemalta kohti Naarajärveä marraskuun alussa 1944, perillä oli enää noin 200)

- pattijokinen Eero Härkönen muisteli, kuinka maatilalla työskennellyt heimosotilas oli tullut seminaarin pihalle päivän myöhästyneenä, jolloin paikkoja siivoamassa olleet lotat olivat kehottaneet miestä lähtemään nopeasti Ruotsiin
- seminaariin otettiin miesopiskelijoita syksystä 1951 alkaen

RAKENNUKSISTA

- seminaarin alueelle valmistui vuosina 1898-1899 päärakennus, harjoittelukoulu, johtajattaren asunto, johtajan asunto ja sauna/pesu/leipomo –rakennus

- rakennukset suunnitteli arkkitehti **Werner Polón** (yleisten rakennusten ylihallituksesta)
- tyyllisähän tulee esille arvokkuus (juhlallisuuskin) ja kansallistyyli: päärakennus ja harjoituskoulu ovat alaosaltaan tiiltä ja yläosaltaan puuta
- tiiliä varten saatiin savi Ollinsaaren alueelta ja tiilitehdas oli ”Huokausten sillan” eli Pitkänkarin (nyk. Seminaarin) sillan eteläpuolella
- Jyväskylän seminaari oli tiilinen ja Sortavalan seminaari puinen
- seminaarit rakennettiin Suomessa puistomaisiin ympäristöihin ja ne palvelivat opetusta ja oppimista kokonaisuuksina
- seuraavat seminaarit perustettiin Heinolaan ja Kajaaniin
- paikkakunnat olivat pieniä, - perusteluina oli se, että kaukana keskuksista kansallisuusaate ei nouse esille ja vapaa-ajan houkutus opiskelijoille on vähemmän

PÄÄRAKENNUS

- opetusluokat
- erikoisluokkia ajan mukaan myöhemmin (piirustussali, soittokopit, luonnonhistorian luokka, kirjasto,...)
- ulkomaalaus 2000 -luvun alkuvuosina sai maalausalan valtakunnallisen tunnustuksen ja esiintyi pari vuotta maalitehtaan tuotekuvaston kansikuvana

SAUNA/PESUTUPA/LEIPOMO

- tiilinen rakennus
  - hyvin tarpeellinen seminaarilaisten hygienian ja puhtaanapidon kannalta
  - asunnoissa kaupunkilaisten kamareissa ja piharakennuksissa oli niukalti pesumahdollisuuksia
  - alkuvuosina henkilökunnan etuihin kuului pesulapalvelu
  - myöhemmin Raahen tietokonealan oppilaitoksen aikana saunakulttuuri oli vauhdikkaampaa
  - luokat varasivat omia saunailtojaan ja sauna lämpenikin neljä - viisi kertaa viikossa
  - saunaillat olivat myös eräänlaisia ajatushautomoja, joista moni villiltäkin vaikuttavat idea saattoi myöhemmin löytyä tietotekniikan tuotteissa
  - merelle uimakäyntejä tai viestijuoksuja talojen ympäri toteutettiin (tietenkin vaatteitta)
-
- "Raahen tekun sauna" on maankuulu käsite.
  - sauna/pesula/ieipomo -rakennus valmistui seminaarin rakennusten ensi vaiheessa. Se palveli "semskoja" viikoittaisena hygieniapuna - eihän alkuaikoina pihakamareissa ja nurkkahuoneissa ollut peseytymismahdollisuuksia. Samoin henkilökunta sai teetättää siellä viikoittaiset pesulapalvelunsa.
  - sota-aikoina sauna toimi lähtevien ja palaavien sotilaiden sauna- ja puhdistumispaikkana - kuten myös alueelle koottujen heimopataljoonalaisten tapauksessa.
  - seminaariluokat saivat kokoontua saunalle hyvin harkiten, mutta tekun aikaan sauna oli hyvin suosittu ja varattu luokkien kokoontumisten iltakohde. Vielä vuosikymmeniä valmistumisensa jälkeen entisillä opiskelijaryhmillä on ollut tapana kokoontua saunailtaan. Viestit "Tekun saunasta" ovat kiirineet monille tahoille.
  - tekun saunassa kokoontuivat luokat usein kokonaisina - erilaisista vakaumuksista ja periaatteista huolimatta. Näin yhteiset hetket erottuivat esimerkiksi ravintolailloista. Monet ajatukset ja jutut heitettiin ilmaan. Kyseessä oli siis todellinen ideahautomo ja "brain storm".
  - iltoihin liittyi tietysti monenlaista ilonpitoa, esimerkiksi kirmaiset uintiretkelle Pikkulahdelle tai rakennusten ympärijuoksukisat - tietysti vaatteitta.
  - sauna ei ollut liian steriili. Aito -kiukaan löylyt olivat makoisat (myös vielä aamusella) ja jokaiseen ryhmään koulutettiin vastuulliset "saunamajurit".
  - tätä saunaperinnettä on syytä jatkaa myös vuosijuhliin kokoontuvia insinöörejä varten.

JOHTAJATTEREN ASUNTO/KANSLIA

- puinen rakennus
- toimi kansliana ja hallintorakennuksena
- huonejakoja on muunneltu vuosien saatossa
- suuri muutos tehtiin 1980 -luvulla, kun ullakkotilat hyödynnettiin
- arkkitehti **Matti Leiberin** suunnitelemana ja museoviraston hyväksymänä ullakolle saatiin kauniit ja talon henkeen sopivat neuvottelutilat
- taiteilijaresidenssi on suunnitteilla

PUUTARHA

- puutarhanhoito kuului opetusohjelmaan
- esimerkiksi 1920 -luvulla yksi luokka jäi kahdeksi viikoksi puutarhatyöskentelyyn muiden aloittaessa kesäloman
- vanhoilla kouluilla oli usein myös opettajille palstat, joita he hoitivat ja levittivät näin puutarhatietoutta
- 1950 -luvulla näitä koulupalstoja ei juuri enää ollut käytössä

LIPPUTANKO

- lipputanko on sangen pitkä ja tuettu haruksilla
- liehuva lippu näkyi aiemmin kauas kaupungille
- oululainen kiinteistöhoitaja 200-luvun alkuvuosina mainitsi, ettei hän tiedä näin korkeaa lipputankoa
- Pihalla on alueemme komein lippusalko. Oululaiset kiinteistöhoitajat kertoivat, ettei samanmittaista salkoa löydy Oulusta-kaan.
- Salkoon on joskus vedetty myös polkupyörä. Se onkin ollut taitoa ja tahtoa vaativa suoritus.
- Toivottavasti jatkossa liputuspäivinä salossa lippu hulmuaa ja

näky kauas kaupungille.

JOHTAJAN ASUNTO/OPPILASKUNTA/KVEEKARI

- alkuaan johtajan asunto
- myöhemmin vahtimestarien ja lämmittäjien asunnot
- oppilaskuntien kahvio (sekä seminaarin että tekun aikana)
- insinöörikoulutuksen aikana nimettiin (Timo Pieskän ehdotus) Kveekariksi (ensimmäinen rakennus kohdalla, johon kaupungista menevä tie aikanaan meni,,kveekarien lahjoitus)
- kyltissä Pehr Brahen laboratorio (VTT: n, yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteinen, edelläkävijänä toteutettu tutkimuslaboratorio aloitti tässä rakennuksessa 1990 -luvun alussa)

HARJOITUSKOULU/DIMMELI

Kuvat: Postikortti noin v. 1900, kuva syksyltä 2014, kuva kesältä 2021

- seminaarin vanha harjoituskoulu
- rakennuksessa luokkien lisäksi esimerkiksi puutyöluokka ja voimistelusalali
- vuosien myötä monia muutoksia (tietokonealan oppilaitoksen aikana myös ammattiaineiden laboratorioita ja fysiikan laboratorio sekä siellä oli sijoitettuna useita vuosia Ilmatieteen laitoksen vanha keskustietokone, joka vaati suuren tilan ilmastointilaitteineen - ei ollut käytössä)
- nimitys Dimmeli tuli käyttöön, kun rakennuksessa aloitettiin vuonna 1990 Oulun yliopiston DI - koulutus

UUSI HARJOITUSKOULU/PITKÄNKARIN KOULU

- vuodelta 1955; tyypillinen koulurakennus suurien ikäluokkien aikaan
- keskikäytävä ja luokat; lisäksi harjoituskoulun lisäyksiä: erikoisluokkia (musiikki, kuvataide, tekstiili- ja puutyöt) sekä kaksi voimistelusalua (tytöt/pojat) ja neuvottelutiloja palavereja varten
- Museoviraston mukaan kuuluu historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaaseen ja näytävään kokonaisuuteen (ei RKY -alueeseen)

JUHLASALIRAKENNUS

- 1960 -luvun alusta
- arkkitehti **RV Luukkonen** (myös esimerkiksi Turun kaupunginteatteri ja Turun Konserttitalo, Helsingin Olympiaterminaali ja Töölön kishalli)
- luonnonvalo hyödynnettävissä mahdollisimman paljon
- juhlalliset vihkiäiset su 17.3.1963 (opetusministeri Armi Hosia, kouluhallituksen pääjohtaja Reino Oittinen, maaherra Kalle Määttä, piispa Olavi Heliövaara, kaupunginjohtaja Yrjö Reinilä)
- rakennus kuuluu tähän valtakunnallisesti merkittäviin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin (vuonna 2020 vahvisti intendentti Timo Kantonen Museovirastosta)
- rakennusta kuvattiin 2010 -luvun alussa museoviraston kokoelmiin (Museoviraston erikoistutkija Hilikka Högström ja valokuvaaja Soile Tirilä kuvasit historiallisia kouluymäristöjä - Raahessa tämä seminaarin alue sekä Porvari- ja Kauppakoulun alue)
- kuvaaja vahvisti tämän rakennuksen kuuluvan säilytettävään kokonaisuuteen

SEMINAARISTA VALMISTUNEITA, ESIMERKKEJÄ

- valmistuneita oli kaikki lähes 3200 (heistä miehiä 497)
- seminaarissa toimi monia yhdistyksiä, kerhoja ja harrastuksia (kristillinen, raittius, kuoro, biologinen, urheilu,...)
- seminaarilaiset virkistivät monin tavoin kaupunkilaisten toimintaa ja kulttuuria
- opettajien joukossa oli monia eteviä ja persoonallisiakin eri alojen pedagogeja
- samoin valmistuneista opettajista moni vaikutti myös kulttuurin ja urheilun alueilla (esimerkiksi musiikissa musiikkineuvos Matti Heroja, kuoronjohtaja Aatto Saksola, orkesterinjohtaja Osmo Jämsä, laulaja Sirkka Mattila,...; kuvataiteessa Terttu Jurvakainen, Vuokko ja Väino Mäkivierikko, Matti Lampi,...; ja urheilun saralla monia vaikuttajia)
- erään radio-ohjelman (syksy 2020) mukaan myös Sirkka Vartia (miss Eurooppa -38 Sirkka Salonen) sai todistuksensa Raahan seminaarista

TAISTELU SEMINAARISTA

- Suomen suuri koulu-uudistus 1960 -luvulla: peruskoulu
- opettajakoulutus siirretään seminaareista yliopistoihin
- laki 899/30.12.1969 päätti eräiden kansakoulunopettajaseminaarien lakkauttamisen aikatauluis- ta ja niihin liittyvistä toimenpiteistä (Raahan seminaarin jatko oli vielä tämän lain ulkopuolella)
- Raahan seminaarin kohtalosta neuvotellaan useiden ministerien kanssa
- Oulun läheisyys tarjoiisi hyvät yhteistyömahdollisuudet: oma osasto Raahen
- yhteiset opettajat päivittäin/viikoittain Oulusta
- suunniteltiin uudet opiskelija-asunnot ja myös asuntola opettajille sekä iso ruokala seminaarin välittömään läheisyyteen
- eduskunnan sivistysvaliokunta tutustui kiinteistöihin 1968 ja totesi ne hyväkuntoisiksi ja sopiviksi opettajakoulutukseen

- kaupunginjohtaja Yrjö Reinilän esiintuomana neuvotteluvaltina oli sopimus valtion kanssa, jonka mukaan kaupungin maapohjalle valtio sai rakentaa tilat opettajankoulutusta varten, joten koulutusta on jatkettava
- positiivista viestiä antoi myös se, että Raahen ja Kajaanin seminaareja ei lakkautettu kesällä 1970 (kuten esimerkiksi Kemijärven ja Tornion seminaarit); Kemijärven opiskelijat tulivatkin Raahen viimeiseksi opiskeluvuodekseen syksyllä 1970
- kuitenkin päätökseksi tuli, että Oulun yliopiston opettajakoulutuksen sivuosasto perustetaan vain Kajaaniin. Näin Raahen seminaarin toiminta lakkaa vuonna 1971 (Oulun läheisyys kääntyi-kin rasitteeksi)
- virallinen päätös Raahen opettajaseminaarin lakkauttamisesta annettiin 12.2.1971 (asetus 170).
- neuvotteluissa oli tuotu esille jonkin muun valtion toteuttaman korkeatasoisen koulutuksen järjestämistä seminaarin tiloissa, esimerkiksi uudelta ATK: n alalta
- Raahen kaupungin päättäjät suhtautuivat tähän positiivisesti

RAAHEN TIETOKONEALAN OPPILAITOS

- **kummisetinä kaksi Yrjöä:**
- **kaupunginjohtaja Yrjö Reinilä ja professori Yrjö Kilpi**

1) YHDEN MIEHEN KOMITEA

- **Kari Rantalaihon** yhden miehen komitea (28.1.1970 - 31.3.1970)
- opetusministeriö asetti 28.1.1970 yhden henkilön (yht. kand. Kari Rantalaihon) muodostaman toimikunnan selvittämään Raahen seminaarin huonetilojen tulevaa käyttöä. Opetusministeriö asetti tiukan aikataulun takarajana 31.3.1970.
- selvityksessä todetaan, ettei aiemmin käytyjen neuvottelujen ja ehdotusten pohjalta ole saatu ratkaisua aikaan, sillä tilanne oli kompleksinen:
  - *opettajakoulutuksen jatkamista vaikeuttaa se, että Kajaanissa jatkuu opettajankoulutus
  - *ATK-alan oppilaitos puolestaan on aivan uusi idea
  - *valtio ei voi suvereenisesti määrätä rakennusten käytöstä tontin ollessa Raahen kaupungin omistama ja sopimuksessa valtio harjoittaa opettajankoulutusta
- selvitystyön tekijä otti yhteyttä moniin henkilöihin eri tahoilta ja antoi selvitystyön valmistumisen erityiskiitoksen Raahen kaupunginjohtaja **Yrjö Reinilälle**
- monista esillä olleista vaihtoehdoista selvitystyön tuloksena annettiin kolme ehdotusta:
  1. ATK -laitos (vaihtoehtoisina yliopiston ATK-laitos tai teknillinen oppilaitos)
  2. Opettajanvalmistus (Oulun yliopiston opettajavalmistuksen osastona, yhdistelmää Ouu-Raah-Kajaani ei pidetty järkevänä, samoin vain opettajakoulutuksen käytännöllisen harjoittelun tukipisteenä toimiminen vaatisi tiloihin keskuslukion)
  3. Keskuslukio

- näistä ehdotuksista parhaaksi selvitys nostaa ATK -laitoksen
- vuonna 1970 Raahen kaupungin lähetystö **Yrjö Reinilän** johdolla esittämässä opetusministeri Jaakko Itälälle, että ATK -laitoksen perustamiseen liittyviä suunnitelmia jatkettaisiin.

2) POHJOIS-SUOMEN ATK -OPPILAITOSKOMITEA

- opetusministeri **Jaakko Itälä** esitti perustettavaksi komitean asiaa selvittämään ja sen vetäjäksi professori **Yrjö Kilven** Oulun yliopistosta
- komitea otti nimekseen ”Pohjois-Suomen ATK -oppilaitoskomitea” (19.11.1970 - 30.3.1971)
- opetusministeriön asettaman komitean tehtäviksi annettiin edetä seuraavasti:
  1. selvittää, onko Pohjois-Suomeen tarkoituksenmukaista sijoittaa tietojenkäsittelyalan oppilaitos
  2. tutkia onko olemassa riittävät edellytykset oppilaitoksen sijoittamiselle Raahen seminaarin tiloihin
  3. selvittää oppilaitoksen toiminnan tavoitteet ja laatia ehdotus opinnoista ja tutkinnoista
  4. laatia yksityiskohtainen ehdotus oppilaitoksen järjestämisestä
  5. laatia arvio perustamis ja käyttökustannuksista
  6. tehdä tarvittavat esitykset, jotta laitos aloittaa 1.8.1971
- komitean puheenjohtajaksi nimettiin professori Yrjö Kilpi

KOMITEAN PERUSTAMISVAIHEISTA

Komitean perustamista ja toimintaa kuvaa ansiokkaasti johtaja Otto Karttunen (johtaja, Valtion tietokonekeskus, VTKK) kirjassaan ”Avainpaikalla tietotekniikan kehityksessä” luvussa Raahen projekti.

Muutamia lainauksia kirjasta:

”Eräänä marraskuisena päivänä vuonna 1970 yrjö Kilpi soitti Oulusta ja ilmoitti tulevansa seuraavana aamuna Helsinkiin. Hänellä oli kuulemma ”hirveän tärkeää asiaa”. Kilpi selosti ajatuksensa seuraavasti.

- Kuulehan nyt; Raahen seminaari lakkautetaan ja suuret tilat jäävät käyttämättä. Tarvittaisiinko ATK-alalle uutta oppilaitosta, joka voitaisiin sijoittaa Raahaan?
- Kuule nyt hyvä veli...enhän minä voi vastata kysymykseen heti...mutta jos miettsin päivän pari...ei suinkaan asialla ole niin tulenpalava kiire...
- Kyllä sillä on kiire...olen jo puhunut alustavasti komitean perustamisesta, mutta avoinna on vain se, mitä uusi oppilaitos ryhtyisi opettamaan, ja sinun mielipiteesi on tärkeä.
- No, jos asia on noin kuuma, niin saat vastauksen jo huomenna.
- Minä olen Helsingissä vielä huomenna, joten kutsun itseni aamukahville.”

”Kun Yrjö Kilpi saapui kahville, oli minulla suunnitelma valmiina.

- Voi hyvä ihme...arvasinhan, että sinä tiedät tämänkin asian. Nyt vain komitea kiireesti pystyyn ja ryhdytään töihin. Mutta...ketkä haluaisit komiteaan mukaan?
- Jos komiteasta tulee parlamentaarinen siinä mielessä, että puolueet sijoittavat sinne omat ’asiantuntijansa’, niin vastapainoksi olisi hyvä, jos komiteassa olisi myös sellaisia, joilla olisi käytännön kokemusta. Sellaisia olisivat esim. ATK -instituutin hallituksen puheenjohtaja Heikki Varho ja Rautaruukin ATK -päällikkö, dipl.ins. Esko Salminiitty. Näillä voimilla voitaisiin komitea pysyttää asialinjalla. Olin iloinen, ettei Kilpi kysynyt haluani tulla komiteaan mukaan, niin paljon oli puuhaa siihen aikaan minullakin. Mutta kun muutaman päivän kuluttua tuli komitean asettamiskirje, oli siinä minunkin nimeni - pitihän se minun arvata.”

”Komitean kokoonpano oli seuraava: puheenjohtajana professori Yrjö Kilpi ja muina jäseninä vt. professori Björn Cronhjort, johtaja Otto Karttunen, koulutuspäällikkö Harry Kronqvist, vs. apulaisosastopäällikkö Vesa Lyytikäinen, rehtori Alpo Miettunen, HuK Olli Saarela, diplomi-insinööri Esko Salminiitty, vt. professori Risto Sänkiaho ja toimitusjohtaja Heikki Varho. Komitean sihteeriksi kutsuttiin Oulun yliopiston laskentakeskuksen johtaja, diplomi-insinööri Pentti Korhonen.

Ei jäänyt epäselväksi, että komiteassa oli puoluepoliittinen sävy. Varsinaisia ATK-alan ammattilaisia olivat vain Sänkiaho, Salminiitty, Varho ja tämän kirjoittaja sekä tietenkin Korhonen.

Kun valittelin Kilvelle komitean asiantuntemuksen kapeutta, sain vastaukseksi:

- Mitä sinä siitä välität? Pääasia on saada Raahen seminaarin tilat hyvään tarkoitukseen...Ja voidaanhan pyytää todellisia asiantuntijoita kuultavaksi. Tietäähän komitean sihteerikin jotain tietokoneista. Tulet vakuuttuneeksi, kun käydään paikan päällä.”
- Komitea kävi tutustumassa paikkoihin ja totesi ne erinomaisiksi suunniteltuun ratkaisuun. Muutenkin meidät otettiin Raahessa suurenmoisesti vastaan kaupunginjohtaja Yrjö Reinilän isännöidessä. Rehellisesti sanoen olin kyllä epävarma Raahesta ATK-alan oppilaitoksen sijaintipaikkana. Mutta käynnin jälkeen ihmettelin itsekseni, miksi laitos ei voisi olla Raahessakin.”

”Koska aikataulu oli kireä, tilattiin oppilaitoksen opetusohjelma professori Matti Otalalta”

”Loppuraportissa komitea totesi, että

- maassamme vallitsee huomattava koulutetun henkilökunnan puute ATK: n eri koulutustasoilla ja että nykyisillä näkymillä ammattihenkilöstön tarve jatkuvasti lisääntyy (kasvu esitettiin taulukossa)
- koulutusvajausta täyttävä valtakunnallinen ATK-oppilaitos voidaan sijoittaa Pohjois-Suomeen ja oppilaitoksen sijoittamiselle Raahen kaupunkiin 1.8.1971 lakkautettavan seminaarin tiloihin on riittävän hyvät edellytykset
- oppilaitoksen toiminnan tavoitteena on kouluttaa ATK-alalle ammattihenkilökuntaa erilaisiin tietokonealan ja sitä lähellä oleviin tehtäviin. Koulutus tapahtuu ammattikoulun tasolla, teknillisen koulun tasolla ja opistotasolla.”

KOMITEAN TOIMINNASTA JA TULOKSISTA

Komitea kuuli työskentelyn aikana lukuisia asiantuntijoita sekä sai professori Matti Otalan vetämän Oulun yliopiston henkilökuntaan kuuluvan työryhmän ehdotuksen opetusjärjestelyistä.

Komitea esitti laitoksen sijoittamista välittömästi opetusministeriön alaisuuteen. Komitea esitti lisäksi ratkaisuna opettajakysymykselle yhteistyön Oulun yliopiston kanssa. Näin varattaisiin Oulun yliopiston opettajille kaksi paikkaa oppilaitoksen johtokunnassa. Komitea esitti, että Oulun yliopiston hallintokollegio oikeuttaisi Oulun yliopiston opettajat antamaan opetusta oman toimensa ohella Raahen oppilaitoksessa korkeintaan 12 tuntia viikossa.

Kaksi komitean jäsentä esitti eriävän mielipiteensä. Heidän mukaansa perustettava oppilaitosta ei tulisi organisoida opetusministeriön välittömään alaisuuteen, vaan ammattikasvatushallituksen alaisuuteen. Tälläkin organisoimisella voitaisiin järjestää yhteistyö Oulun yliopiston kanssa.

Opetusministeriössä tehtiinkin sitten päätös, että perustettava oppilaitos on ammattikasvatushallituksen alainen ”Raahen tietokonealan oppilaitos” - ei siis ” ATK-oppilaitos”. Tämän valtion oppilaitoksen aloittamispäivämäärä on 1.8.1972.

Toiminta alkoi jo vuoden 1972 alusta, jolloin suunnittelijan tehtävässä aloitti DI Aarno Meskanen ja keväällä 1972 käynnistyi jo ohjelmoijakoulutus.

Raahen Seutu kirjoitti (1971):

”Raahen ATK – laitoksen toiminnan valmisteluun 50 000 markkaa
Oppilaitoksen opetustoiminta on tarkoitus aloittaa ensi vuoden syyslukukauden alusta. ATK –oppi-
laitos, joka käsittäisi ammattikoulun, teknillisen koulun ja teknillisen opiston, sijoitetaan Raahen
seminaarin tiloihin.

Seminaarin rakennuksiin on tarkoitus sijoittaa tietokonealan huoltohenkilöstöä kouluttava ammat-
tikasvatushallituksen alainen oppilaitos, jonka toiminnan valmistelua varten tarvitaan jo 1.8.1971
lukien määräraha aluksi työsopimussuhteeseen otettavan rehtorin palkkaukseen ja valmisteluista
aiheutuviin menoihin.

Lisäbudjetissa ehdotetaan myös, että työsuhdepalkkoihin osoitettua määrärahaa saadaan käyttää
seminaarin rakennusten huoltohenkilökunnan palkkaamiseen 1.8.1971 jälkeenkkin ja vastaavasti
rakennusten käyttöön osoitettua määrärahaa rakennusten lämmitykseen ja muihin huoltokuluihin.”

Raahen tietokonealan oppilaitoksen perustaminen oli erittäin tehokkaan ryhmätyön tulos. Siihen
tarvittiin kolmen perättäisen opetusministerin (Virolaisen, Itälän ja Kalavaisen) myötämielisyys,
edustajien sitkeys sekä Oulun yliopiston, Valtion tietokonekeskuksen ja Rautaruukin antama
asiantuntija-apu.

Komitean puheenjohtaja Yrjö Kilpi toimi vuosikausia perustetun oppilaitoksen johtokunnan/neu-
vottelukunnan puheenjohtajana. Vielä eläkevuosinaanakin Yrjö Kilpi muisteli työtään Raahen tietokonealan
oppilaitoksen perustamiseksi ja korosti oppilaitoksen merkitystä tietotekniikan ja
maamme talouselämän kehittämisessä.

SEMINAARIN PÄÄTÖSTILAISUUS

Lohdutusta raahelaisille saatiin seminaarin viimeisessä kevätkuuhlassa - opetusministeri Jaakko
Itälä (juhlapuhuja 16.5.1971, seminaari 75 v):

” ... uudentyyppinen oppilaitos: ammattikoulu, teknillinen koulu ja teknillinen opisto...
Oppilaitos kouluttaa mekaanikkoja, teknikkoja ja insinöörejä nopeasti laajenevan tietokonealan
palvelukseen. Kun laitos on suunniteltu toimivaksi yhteistoiminnassa Oulun yliopiston kanssa ja kun
muuta vastaavaa erityisoppilaitosta ei maahan tarvittane, sillä tulee olemaan huomattavaa val-
takunnallista merkitystä.”

RAAHEN TIETOKONEALAN OPPILAITOS FAKTAA

- toiminta-aika (eri nimillä: teknillinen oppilaitos/ammattikorkeakoulu) **1.8.1972 - 31.12.2014**
- nimiä ja ajankohtia:
  - 1.8.1972 valtion omistama ”teku” = Raahen tietokonealan oppilaitos
  - 1.1.1997 teku siirtyi Raahen kaupungin omistukseen
  - 1.8.1997 liittyi Oulun seudun ammattikorkeakouluun /Raahen tietokonealan yksikkö
  - 1.8.2002 insinöörikoulutus ja Raahen Porvari- ja Kauppakoulun tradenomikoulutus yhteisen hallinnon alle - Raahen tietokonetekniikan ja liiketalouden yksikkö
  - 1.8.2003 samalle kampukselle
  - 1.1.2004 Raahen tekniikan ja talouden yksikkö
  - 1.8.2008 Raahen yksikkö/Raahen kampus
- rehtorina/johtajana toimi DI **Aarno Meskanen** 1.8.1972 -> kevätlukukausi 2004 ja johtajana/
paikallisjohtajana DI **Timo Pieskä** alkaen 1.5.2004
- opetus keskittyi aluksi monipuolisesti tietokonetekniikkaan (ensimmäisenä maassamme) ja
myöhemmin myös laiteläheiseen ohjelmointiin ja sulautettuihin järjestelmiin

- koneinsinöörien koulutus alkoi syksyllä 2004
- koulutus oli sangen merkittävä paitsi alueellisesti myös valtakunnallisesti: maamme tietoteollisuuden ja kansantalouden nousulle
- koulutuksesta valmistui kaikkiaan noin 2700 insinööriä (tekun aikana insinöörejä 1657, myöhemmin amk -insinöörejä) ja tekniikkoja 1172 (maamme viimeinen tekniikkotodistus kirjoitettiin Raahesta), yhteensä lähes 3900 tekniikan tutkintoa
- erilaisilta kursseilta (ohjelmointi-, mikrotuki-,...) valmistui muutama sata opiskelijaa; siis kaikkiaan noin 4600 tekniikan osaajaa
- lisäksi Raahesta valmistui hieman yli 500 tradenomia
- Raahessa aloitti vuonna 1990 Oulun yliopiston DI -koulutus, myöhemmin Raahen toimintayksikkö. Koulutuksista valmistui diplomi-insinöörejä ja myöhemmin myös maisteritutkinnon suorittaneita. Myös jatko-opintoja suoritettiin.
- merkittävä edelläkävijä oli myös marraskuussa 2000 perustettu Pehr Brahen Ohjelmistolaboratorio, jossa yliopisto, ammattikorkeakoulu ja VTT tekivät tutkimusyhteistyötä. Tätä mallia valtakunnallisena esimerkkinä hehkutti Oulun yliopiston rehtori **Lauri Lajunen** kehitysseminaarissa Oulussa vuonna 2004.
- Raahen tietokonealan oppilaitos sai lempinimen ”Tietoteku” tammikuussa 1986, kun oppilaitos oli ilmoittautunut ”Suomi juoksee” -viestiin ja joukkueen johtajana toimineen Timo Pieskän tuli ilmoittaa tapahtuman järjestäjille nimen lyhenne. Oppilaitoksen joukkue vei juoksuviestiä kesäheinäkuun vaihteessa koko matkan Utsjoelta Helsinkiin. Joukkueeseen kuului sekä henkilökuntaa että opiskelijoita.

UUSIA RAKENNUKSIA

TIETOTEKU

Ensimmäinen rakennus kasvavaa tietokonealan oppilaitosta varten valmistui 1970-luvun loppuvuosina ja se nimettiin myöhemmin Tietotekuksi. Rakennuksen arkkitehti oli **Veli Hyrskykari**. Rakennuksen toteutus kertoo ajan tyylistä: oppilaitokset ja koulut muistuttivat tuotantolaitoksia/tehtaita. Talo on tasakattoinen, ilmastointiputket ovat näkösällä sekä tilat ja värit ovat selkeitä ja voimakkaita. Oulun yliopiston Linnanmaan kampus viestii myös tästä aikakaudesta. Pari vuosikymmentä myöhemmin eräs rakennusta tarkastellut arkkitehti totesi, että säilyessään tämä olisi oiva tutustumiskohde uusille arkkitehtiopiskelijoille.

AUDITORIO/LABORATORIO

Auditorio- ja laboratoriorakennus valmistui 1990-luvun alkuvuosina. Arkkitehtinä oli **Martti Lehtinen**. Rakennus rahoitettiin raahelaisen Kummatin Talonhoito -yhtiön kautta ja vuokrattiin valtiolle. Näinä vuosina korostettiin paljon sitä, että oppiminen liikkuu joustavasti tiedon valtamerellä. Rakennus viestiikin laivasta: sisällä on avaruutta, pyöreitä ikkunoita ja ikäänkuin reelinkejä. Rakennus sijoittuu myös merenrantaanäkymiin. Se suunniteltiin erityisesti vastaamaan uusia laboratoriovaatimuksia. Rakennukseen sijoitettiin myös video-opetustila, jossa toteutet-

tiin osaltaan myös maamme ensimmäistä laajaa interaktiivista video-opiskelua 20 studion verkossa.

BRAINCENTER

Alueen uusi rakennus on vuoden 2002 lopussa valmistunut, arkkitehtitoimisto **Malmivirran** suunnittelema BrainCenter. Tämän rakennettiin Oulun Seudun Ammattikorkeakoululle ja vuokrasopimus oli 12 vuotta. (Vuokrasopimuksen päättyttyä vuoden 2014 lopussa myös ammattikorkeakoulutoiminta päättyi Raahessa). Rakennus on suunniteltu hallinnon ja tutkimuksen käyttöön, lisäksi toteutuksessa oli korkeakoulukirjasto ja suuri ravintolatilaa, jonka alunperin tuli koota alueen tietotekniikan toimijoita, tutkimusta ja yritystoimintaa. Rakennuksessa on avaruutta ja paljon lasipintaa. Vuosituhannen vaihteessa povattiin alueen (Softpolis) voimakasta kasvua ja varauduttiin rakentamaan myös BrainCenter2.

OPISKELUSTA

- Yhteistyö monien korkeakoulujen sekä alan teollisuusyritysten kanssa auttoi opetussisällön muovaamista tarkemmaksi tulevia töitä varten, kuitenkin opettajillakaan ei ollut selvää käsitystä opiskelijoiden tulevista työtehtävistä. Usein valmistuvat opiskelijat menivätkin työtehtäviin, joita ei vielä ollut olemassakaan heidän aloittaessa opiskelunsa. Teknologian nopea kehitys vaati opettajilta jatkuvaa ajan hermolla pysymistä, mikä mahdollisti oppilaitoksen varsin suuri vapaus opetuksen suhteen - sekä tietenkin opettajien ahkera työnteke.
- Koulun johto ja opettajakunta olivatkin sängen innovatiivisia ja toiminta oli monin tavoin edelläkävijää. Esimerkiksi opinnäytetöitä tehtiin alusta alkaen ja maamme insinöörikorkeakoulutukseen nämä tulivat yleisesti vasta parikymmentä vuotta myöhemmin - ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä. Yritysten ja opiskelijoiden vuorovaikutus oli luonteva osa opiskelua. Laboratoriotilat ja -laitteet olivat käytettävissä malliin 24/7, mikä lisäsi opiskelijoiden motivaatiota, itsenäistä oppimista ja ryhmätöitä.

- Vapaa-aikana opiskelijat järjestivät aktiivisesti ja monipuolisesti erilaista ohjelmaa, esimerkiksi eri lajien puulaaki- ja haasteotteluja luokkien ja kaupungin muiden oppilaitosten kesken, saappaanheittokilpailuja, Raahen ympärijuoksua, lumenveistotapahtumia. Oppilaitos tarjosi myös puitteita esimerkiksi valokuvauslaboratoriolle, musiikin harrastamiseen, tietokonekerhoille ja tietokonepelitapahtumille.

ENSIMMÄISEN VALMISTUMISJUHLAN PUHE

Ammattikasvatusneuvos **Lauri Korte** piti juhlapuheen ensimmäisten tietokonetekniikan tutkinnon suorittaneiden insinöörien ja teknikkojen valmistujaisjuhlassa Raahessa 30.4.1975.

Hän kuvaili toiminnan alkuvaiheita ja onnitteli seuraavasti uuden alan uusia osajia:

”Raahen tietokonealan oppilaitos saavuttaa tänään toiminnassaan merkittävävvn virstanpylvään, kun oppilaitoksen ensimmäiset insinöörit ja teknikot saavat päästötodistuksensa ja ovat valmiit astumaan elinkeinoelämän palvelukseen toteuttamaan kätännössä saaaansaoppia.

Täytyy rehellisesti tunnustaa, että oppilaitoksen syntyvaiheissa ammattikasvatushallituksen piirissä suhtauduttiin varsin epäilevästi ja varauksellisesti tällaiseen kokonaan uudelle alueelle suuntautuvan teknillisen koulutuksen aloittamiseen Raahen kaupungissa, jossa ei ennestään ole teknillistä oppilaitosta toiminnassa ja jonka etäisyys on varsin suuri Helsingistä, jonka seudulle tuolloin keskittyi 86 % koko maan tietokonekannasta. Laitoksen tähänastisen toiminnan vaiheet ovat kuitenkin osoittaneet nuo epäilykset täysin aiheettomiksi.”

Ammattikasvatusneuvos nosti esille muutaman keskeisen vaikuttavuustekijän:

- 1) Oppilaitoksen toimintaa saatiin aloittamaan nuorekas, asiantunteva ja asiastaan erittäin kiinnostunut ja siihen uskova rehtori ja opettajakunta,
- 2) Oppilaitos on päässyt suuresta hakijamäärästä valitsemaan eteenpäin pyrkivän lahjakkaan opiskelijajoukon, joka on opettajakunnan luoman rakentavan ilmapiirin puitteissa todella antaumuksella paneutunut alan tekniikkaan ja uusimman tiedon omaksumiseen
- 3) Raahen kaupunki on alusta alkaen ottanut oppilaitoksen kaikin puolisen edistämisen asiakseen ja tehnyt parhaansa sen toimintaedellytysten turvaamiseksi
- 4) Raahessa sijaitseva teollisuus ja seudun elinkeinoelämä ovat tunteneet laitoksen omakseen ja antaneet kaiken sen tarvitseman tuen

”Täytyy todeta, eyyä Raahessa on todella lunastettu kaikki ne lupaukset, jotka annettiin perustamista suunniteltaessa.”

Ammattikasvatusneuvos korosti vielä myös Oulun yliopiston osuutta oppilaitoksen syntyvaiheessa ja toiminnan taustavoimana. Kaikki merkit viittaavat, että suotuisat edellytykset oppilaitoksen toiminnalle jatkuvat ja voimistuvat.

PUHE OPPILAITOKSEN 30 -VUOTISJUHLASSA

Raahen tekun ensimmäisen vuosikurssin opiskelija FT, TkL (toiminut mm. Nokian organisaation senior managerina) **Kaisa Kautto-Koivula** muisteli:

”Opiskeluaikana opiskelijat ja opettajat tekivät yhdessä jotain todella uutta. Myös opetussuunnitelmia ja oppisisältöjä tarkasteltiin yhdessä opettajien toimiessa ryhmän leadereinä. Yhteishenki ja tiimityö helpottivat opiskelua ja antoivat valmiuksia sekä työelämään että jatko-opintoihin. Vaikka tiedot ja kansiot ovat siirtyneet kaatopaikalle, saatu taito ja asenne ovat säilyneet. Asian voisi jopa määrittellä sanoin *the Raahe way of studying*”.

Opintojen moderni toteutus vahvisti opiskelijoiden osaamista ja Raahesta valmistuneiden arvostusta.

KOULUTUKSEN MERKITYS

Koulutuksella oli merkittävä ja arvostettu vaikutus maamme tietotekniikan kehitykseen ja kansantalouden nousuun; pari esimerkkiä:

- * 1) Japanilainen tutkija (**Takashi Sasano**) teki 2000 -luvun alkupuolella selvitystä suomalaisen tietotekniikan, Nokian kasvun ja ”Oulun ihmeen” taustoja. Hän kiinnitti huomiota siihen, että Raahen oli perustettu tietokonealan laboratorio jo paljon ennen kuin yliopistoissa ja päätteli Raahen tietokonealan oppilaitoksen olleen ratkaisevassa roolissa Oulun ja myös koko Suomen tietotekniikan kehityksessä. Hän esitti ihmetyksensä, miksi tämä alkoi juuri Raahessa.
- * 2) ”Ammattikorkeakoulujen insinöörikoulutus ja yritysyhteistyö” -seminaarissa 25.1.2006 Nokian teknologiajohtaja TKT **Yrjö Neuvo** nosti esimerkilliseksi toimijaksi Raahen koulutuksen ja kertoi, että Nokian alkuvaiheen suunnittelijoista yli 20 % oli saanut oppinsa ja peruskoulutuksensa Raahen tietokonealan oppilaitoksessa.

Alkuvuosina Raahen tietokonealan oppilaitoksen opiskelijat olivat laajalti ympäri Suomea, mutta alan koulutuksen yleistyessä alueellinen merkitys kasvoi. Muutos oli hyvin voimakas 1990 -luvun loppupuolella: eräänä keväänä valmistuvan luokan opiskelijoiden kotipaikan etäisyys oli keskimäärin noin 300 km ja seuraavana syksynä aloittavat tulivat lähes poikkeuksetta 100 km: n säteeltä. Samoin alkuvuosina valmistuneiden työpaikat olivat Kehä 3: n sisäpuolella - ajan myötä ne siirtyivät Oulun seudulle.

Alkuvaiheessa valmistuvat opiskelijat saivat valita työpaikkansa useista vaihtoehdoista - monet vedettiin työelämään jo ennen valmistumistaan.

KANSAINVÄLISYYS

Raahen kansainvälisyys alkoi kasvaa oppilaitoksen ansiosta voimakkaasti 1990 -luvulla ja etenkin syksystä 1999 alkaen, jolloin englanninkielinen koulutus aloitettiin. Monelle opiskelijalle Raahen ja Suomi oli eksoottinen paikka, esimerkiksi lumi ja jäällä käveleminen olivat täysin uutta ja pyöräily ennen kokematon. Opiskelijoita oli kaikkiaan yli 30 valtiosta.

Useat kansainväliset projektit, yhteistyö ulkomaalaisten korkeakoulujen kanssa, kansainväliset seminaarit, opiskelijoiden kansainväliset harjoittelujaksot ja vierailivat ulkomaalaiset opettajat ja luennoitsijat loivat pohjaa kansainvälisiin tehtäviin.

ALUEEN TULEVAISUUS

Vanha Raahen seminaari on merkittävä kulttuurihistoriallinen kokonaisuus. Eräs Raahen tietokonealan oppilaitoksessa vierailut irlantilainen professori nimesi alueen näkemistään oppiaitosym-

päristöitä maailman kauneimmaksi kampukseksi. Suojeltu alue ja sen rakennukset viestivät koulutuksen kehittymisestä. Alueelle rakentuva arboretum monipuolisine kasvistoineen lisää ympäristön viihtyisyyttä. Tehtävänä onkin säilyttää tämä raahelaisen koulutuksen perinne ja aarre. Tietokonealan laitteistoista ja niiden kehityksen vaiheista olisi nyt mahdollisuus saada kokoelma näyttelykohteeksi.

LÄHTEET

Kopio Raahen kaupungin valtuusmiesten kirjeestä, 1897

"Tuikkuja ja kynttilöitä", Raahen -seura (teksti Sari Salmela) 1996

"Avainpaikalla tietotekniikan kehityksessä", Otto Karttunen, Tietotekniikan liiton julkaisu, 1986

Komiteamietinnöt

- "Raahen seminaarin tilojen käyttöä selvittävän toimikunnan mietintö", 1970: B26, Kari Rantalaiho
- "Pohjois-Suomen ATK -oppilaitoskomitea", 1971, pj. Yrjö Kilpi

Lehtiartikkeleja

Oppilaitosmatrikkeleja

YHTEENVETO:

RAAHEN SEMINAARI (1896-1971)

- alueella vuodesta 1898
- maamme kolmas suomenkielinen seminaari
- ensimmäinen seminaari Jyväskylän pohjoispuolella
- alkuaan naisseminaari, miehiä vuodesta 1951 alkaen
- valmistui noin 3200 kansakoulunopettajaa

- lisäksi noin 100 muuta tutkintoa

RAAHEN TIETOKONEALAN OPPILAITOS (1972-2014)

- teknillinen oppilaitos vuoteen 1996, myöhemmin ammattikorkeakouluyksikkö
- maamme ensimmäinen tietokonealaaan opetukseen keskittynyt oppilaitos
- alan edelläkävijä
- toimi viimeisenä valtion teknillisenä oppilaitoksena syksyn 1996
- oppilaitoksessa kirjoitettiin maamme viimeinen teknikkotodistus vuonna 2007
- insinööri- ja teknikkotutkintoja noin 3900
- lisäksi muita tutkintoja (ohjelmoija, mikrotukihenkilö,...) noin 700